

Eszrevetelék

a jogi oktatás (és államtudományi) oktatás reformjáról szóló törvényjavaslathoz

Az én álláspontom egyben véve ugyanaz mint a budapesti ügyvédi kamaraé, amely gyakorlatilag három fő mozzanatban össze sodlik ki, s ezek tekintetében egyrészt elletően, de másrészt összehangban is van a minisleri tervezettel.

A.) Kettő az, amiben eltérünk, - és ugyan: 1. aprioristicus elv maga az egységesítés a jogi és közigazgatási pályák tekintetében. Idealisticus törekvés az, a mely a közigazgatási képzés mértékét is egyszerűségezés jelszava alatt - mintegy implicité felakurja emelni a jogi pályákra való elméleti képzés színvonalára. De feltéve, hogy ez csak ideál marad, melyet az élet nem fog igazolni, - vagyis a gyakorlat az ellenkezőt, t. i. azt fogja szülni, hogy a jogi pályákra való képzés elméletileg előtér színvonalára a vele képszerűségbe hozott s a közfelfogás szerint is nem szükségesül egyértékű közigazgatás ballasztja súlyosnak enged s lesúlyos. - Semmi is benső, syntheticus egységesítő szükség erre. - Meglehetősen szerelni külön mind a kettőt az egész főiskolai oktatás domináló szempontjai szerint; mert különben az egységesítésnek inkább csak jogcsutatói előnyei nem mérők fel a jogi pályák előképzésénél határozottan előálló hanyatlást.

2. Eltérés van a doctoratus elejtésében. Mi a bírói és ügyvédi képzés színvonalát nem akarhatjuk az addigi ügyvédi elméleti képzés szintjénél alább hozni, - erre szükség nincs; - Sőt ellenkezőleg. Be kell tehát remni az egységes jogi elméleti államviszga és az ügyvédi és bírói gyakorlati vizsgálga köré a proponált teteles tudorságot. Ez igaz igaz vizsgálóbblet, de kulturái nagy

korúságunk elengedhetetlen forrása.

3.) E kettő elfogadásával megghagyható az elméleti jogi államviszágaknak tervezett reformja - s ebben a jogakademiának jogosultsága is - azon javított garanciákkal, melyeket az átdolgozott javaslat az állam ellenőrző és irányító tulsúlyu szempontjából a javaslat propondit, s melyeket én elégségeseknek is tartok.

Ennyit a javaslat ált. részére.
B.) De nagy (kultur és nemzeti) politikai szempontból elengedhetleneknek vélem a következő törvényhozási garanciákat.

I. unctim az elméleti és gyakorlati (minősítő) államviszágak codificálás tekintetében. Egyzere kell minden javaslatnak benyújtatni; külön, előzetes tárgyalás vesélyeztetni az egész reformot.

II. végzetl mégis csak a főiskolai oktatás állami jelleg, s successiv fejlesztés kell hogy legyen; - e szempontból:

a.) a főiskolák mai territorialis rendszere már most - unctim - corrigáltassék meg. Legyen urond. eirozás olykéj, hogy pld. a délvidéknek ma juresen illő nagy területére állami jogakademia, illetőleg csunka egyetem állitassék fel.

b.) az egész reform körülbelül oly esemenettel, mint ez a Curiai biráskodás behoratalánál történt - nem ugyan eirozomig, cyclura kötötten, de úgy szerveztassék meg a törvényhozás által, mint ami nem akar definitivum lenni, csak egy nagy történeti lépés a végzetlben ismert, kimondott átalakítás felé, tehát feladata: javítás néhány cíkre, - e szempontból

c.) semmi definitiv concessiók a felekezeti jogakademiáknak, semmi anyagi segély; - mert ami fölös ereje van az államnak; és a jövő nagy végzetlára kövendő le,

utaindo ki, vagy lokeslendo: s ha netan me-
gis ettől kicittelt ihajtana tenni a codifica-
ló kérelemény: akkor minden subventio ki-
lön törvényhozási megpravarás tárgyát képez-
ze.

d.) mert bár a javaslat a fenti correc-
tívumok mellett - epochalis javítást jelent a
mai állapottal szemben - ki kell zárni azt,
hogy ez időleges experimentum végeredmé-
nyében a mai inferiorisabb akad. oktatás
peremmalaisára vezessen: - javítsa ezt, de be-
vallottan az állami végfejlődés irányában -
s e correctivum mellett hagyja élni és fejlőd-
ni az akademiákat.

III. Minden új felekezeti főiskola csak
törvényhozási actussal legyen felállítható.

IV. Törvényhozás állapítsa meg a ta-
nulmányi rendet is: (kötelező colloquiumok, stb.
jogi sandici stb.) Legfőkébb erre várni határo-
dó engedtesse a törvényben.

V. Ellenben a kormány legyen jogosít-
va a felek főiskoláiktól megvonni a vizgatar-
tás, vagy a nyelviségesség jogát - s ezt csak úto-
lag tartozék a törvényhozásnak bejelenteni.
Ez ama bizonyos polit. latitude, a melyről
a nemzet polit. vezetésért felelős, egyetlen
öntudatos kormány sem mondhat le - mert
a főiskolai oktatás nem állhat az áll. nem-
zeti politiki céljaival - egy cizig sem - ellentétben
schol.

Ekként a javaslat, melynél még eset-
leg az országgyűlési pártok vagy vezető e-
gyencik előzetes engagerozásával - enque-
tekkel stb. kell arról is nagyon gondoskodni,
hogy a hátré kerülő javaslat - mint egy
nagy harmonicus egész - rögtönösi módosi-
tásokkal - ne benitassék meg ma tisztán lá-
tott s várt hatáskörben: - nem arrogálja a
végleges megoldás nagyobb dicsőségét,
megfelel annak, ami bekés időkben s
minden normális fejlődés szempontjából

si messzebbtől a társperforáció termelés-
ambíciója tehát, t. i. megoldja a jelennek égető
szükségi feladatait, nem szolgálja utópiszi-
us törekvéseknek, melyekhez, illetve a fejlődés
végéhez ma még a szükséges anyagi és
szellemi erőb mincennek rendelkezésre, - de elő-
mordítja a tömegjűtést mindkét irányban.
Az előképesség előfeltételeit physiologikus erővel
paporítja az akadémiaiknál, - erőtlen az egye-
temeknél lehetővé teszi a tudásifoltság leka-
naloralaisát - s átadja ezeket a magasab tu-
dományos officium nagy szolgálataiba -
vagyis elég magasabb tudási gyakorlati
embert - nem sökkenti a magas hivatású
ifjúig tudományos tovább képzésének előfel-
tételét, sőt felébreszti azokat - sörval: pro
momento - decemimnobra kielégíti az ál-
lam gyakorlati igényeit, s nem szállítja le
a nemzeti művelődés európai mértékét:
következésképen a historiai szignálabunk
ma egyedül jogosult fejlődést irász mérhet-
len hatású nagy arányokban előre - meg-
örö ma mindig a ma még liberalis és democ-
raticus elgondolatokon nyugvó ma-
gyar államisággal nem alkudható hegemo-
niáját - a minősítő versgák selectionalis
területkörén. -

Budapest 1903 április 2.

Syrisan
arag. Hégus eló,